

Total No. of Printed Pages—7

1 SEM FYUGP GECD1

2025

(November)

RURAL DEVELOPMENT

(Generic Elective Course)

Paper : GECD1

(Fundamentals of Rural Development)

Full Marks : 60 (80 for 2023 Batch)

Time : 2 hours (3 hours for 2023 Batch)

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

1. তলত দিয়াবোৰৰ উত্তৰ লিখা/শুদ্ধ বিকল্পটো বাছি উলিওৱা :

1×8=8

Answer/Choose the correct option of the following :

- (a) চৰম দৰিদ্ৰতাৰ সংজ্ঞা দিয়া।

Define absolute poverty.

(2)

(b) গ্ৰাম্য অঞ্চলত মানৱ মূলধন গঠনৰ এটা সমস্যা উল্লেখ কৰা।

Mention one problem of human capital formation in rural area.

(c) তলৰ কোনখন কমিটি দৰিদ্ৰতাৰ লগত জড়িত?

Which of the following committees is associated with poverty?

(i) বংগৰাজন কমিটি

Rangarajan Committee

(ii) টেণ্ডুলকৰ কমিটি

Tendulkar Committee

(iii) (i) আৰু (ii) উভয়ই

Both (i) and (ii)

(iv) ওপৰৰ এটাও নহয়

None of the above

(d) বহনক্ষম উন্নয়নৰ সংজ্ঞা দিয়া।

Define sustainable development.

26P/316

(Continued)

(3)

(e) মহম্মদ ইউনিছে কোন চনত ন'বেল বঁটা লাভ কৰিছিল?

In which year did Muhammad Yunus receive the Nobel Prize?

(i) ২০০৯

2009

(ii) ১৯৭৮

1978

(iii) ২০০৫

2005

(iv) ২০০৬

2006

(f) 'Spread and Backwash effect' তত্ত্বটোৰ প্ৰবৰ্তক কোন?

Who is the propounder of 'Spread and Backwash effect'?

(g) ছদ্মবেশী নিবনুৱাৰ সংজ্ঞা দিয়া।

Define disguised unemployment.

(h) গ্ৰাম্য নিবনুৱাৰ এটা প্ৰধান কাৰণ উল্লেখ কৰা।

Mention one main reason of rural unemployment.

26P/316

(Turn Over)

(4)

2. তলৰ যি কোনো তিনিটাৰ ওপৰত চমু টোকা লিখা (প্রতিটো ১৫০ শব্দৰ ভিতৰত) : $4 \times 3 = 12$

Write short notes on any *three* of the following (**within 150 words** each) :

- (a) গ্রাম্য উন্নয়ন আৰু বহনক্ষম উন্নয়ন
Rural development and sustainable development
- (b) অসমতাপূৰ্ণ উন্নয়ন
Unbalanced growth
- (c) ভাৰতবৰ্ষত নিবনুৱা সমস্যাৰ কাৰণসমূহ
Causes of unemployment in India
- (d) ভাৰতৰ গ্রাম্য উন্নয়নৰ আঁচনিসমূহ
Rural development programmes in India

তলত দিয়া প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ দিয়া (প্রতিটো ৫০০ শব্দৰ ভিতৰত) :

Answer the following questions (**within 500 words** each) :

3. (a) গ্রাম্য অনগ্রসৰতা মানে কি? গ্রাম্য অনগ্রসৰতাৰ বিভিন্ন কাৰণসমূহ আলোচনা কৰা। $2+8=10$
What is rural backwardness? Discuss the different causes of rural backwardness.

26P/316

(Continued)

(5)

অথবা / Or

- (b) গ্রাম্য দৰিদ্ৰতাৰ কাৰণবোৰ আলোচনা কৰা। গ্রাম্য দৰিদ্ৰতা দূৰীকৰণৰ বাবে পৰামৰ্শ আগবঢ়োৱা। $5+5=10$

Discuss the causes of rural poverty. Suggest measures to eradicate rural poverty.

4. (a) মহাত্মা গান্ধীৰ গ্রাম্য অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ ধাৰণাৰ প্ৰাসংগিকতাৰ ওপৰত বহলভাৱে আলোচনা কৰা। 10

Discuss broadly the relevance of Gandhian ideology towards rural economic development.

অথবা / Or

- (b) মানৱ উন্নয়ন কি? অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ সূচক হিচাপে মানৱ উন্নয়ন সূচকাংকৰ এক আলোচনা আগবঢ়োৱা। $2+8=10$

What is human development? Discuss human development index as a measure of economic development.

5. (a) গ্রাম্য উন্নয়নত মানৱ সম্পদ বিকাশৰ গুৰুত্ব বিচাৰ কৰা। 10

Examine the importance of human resource development in rural development.

26P/316

(Turn Over)

(6)

অথবা / Or

- (b) ভাৰতৰ গ্ৰাম্য অঞ্চলৰ উন্নতিকৰণৰ বাবে ভাৰত চৰকাৰে গ্ৰহণ কৰা আঁচনিসমূহ আলোচনা কৰা।

Discuss the schemes taken by the Government of India for rural development.

6. (a) ভাৰতৰ গ্ৰাম্য উন্নয়নৰ বিভিন্ন পন্থাসমূহ আলোচনা কৰা। 10
Discuss the different approaches to rural development in India.

অথবা / Or

- (b) বহনক্ষম গ্ৰাম্য উন্নয়নৰ সংজ্ঞা দিয়া। ভাৰতবৰ্ষত বহনক্ষম গ্ৰাম্য উন্নয়নৰ ক্ষেত্ৰত দেখা দিয়া প্ৰত্যাহ্বানসমূহ আলোচনা কৰা। 2+8=10

Define sustainable rural development.
Discuss the challenges of sustainable rural development in India.

(Additional 20 marks for 2023 Batch)

7. (a) বাংলাদেশৰ ক্ষুদ্ৰ বিত্তৰ ক্ষেত্ৰত গ্ৰামীণ মডেলৰ বিষয়ে সমালোচনাত্মক আলোচনা কৰা। 10

Critically discuss the Grameen model of microfinance in Bangladesh.

(7)

অথবা / Or

- (b) ভাৰতৰ গ্ৰাম্য উন্নয়নৰ বিভিন্ন দৃষ্টিভঙ্গীৰ ওপৰত আলোচনা কৰা।

Discuss on the different approaches to rural development in India.

8. (a) গুণাৰ মিৰ্ডলৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ আৰ্হিটোৰ প্ৰাসংগিকতাৰ ওপৰত এক সূক্ষ্ম বিশ্লেষণ আগবঢ়োৱা। আৰ্হিটোৰ দুটা সমালোচনা আগবঢ়োৱা। 8+2=10

Discuss the relevance of Gunnar Myrdal's model of economic development. Mention two criticisms against Myrdal's theory.

অথবা / Or

- (b) অন্তৰ্ভুক্তিকৰণ উন্নয়নৰ বাবে গ্ৰাম্য উন্নয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা আৰু সম্ভাৱনীয়তাৰ ওপৰত এক বিশ্লেষণ আগবঢ়োৱা। 10

Analyze the importance and potentialities of rural development to achieve inclusive development.

***